

man 42

LĂNG ÔNG SỰ TÍCH

(Hay là Tiêu-sử Quan Tả-quân Lê-văn-Duyệt)

DEPOT LEGAL
INDOCHINE
N° 2763

IN TẠI NHÀ IN LIÊNPHONG
111 Lagrandière — Saigon

NAM-ANH XUẤT BẢN
Tổng phát hành: AN-HUÊ
152, Rue Colonel Boudonnet
SAIGON

0,5890e
10/5/42

Depot legal
tirage 1000 exp
Guay

Giá: 0 \$ 10

16e Indoch
Piec 1121

Faint, illegible handwritten text in a non-Latin script, possibly Vietnamese, located in the lower right quadrant of the page.

LĂNG ÔNG

SỰ TÍCH

(hay là: Tiêu-sử Quan Tả-Quân Lê-văn-Duyệt)

Hằng năm từ tối 30 qua ngày mừng một Tết tới rằm tháng giêng thiện nam tín nữ khắp Saigon - Cholon Giadinh và khách thập phương nô nức tới Lăng-ông người thì đi lễ, xin sâm cầu tài, cầu phước, người thì vẽ cảnh để tỏ lòng chiêm ngưỡng một bức anh hùng quá vãng.

Tiện dịp nên biết qua tiểu sử của quan **Khâm-sai-chưởng Tả-quân bình tây Đại-tướng-quân Quận-công Lê-văn-Duyệt** cũng là một sự bổ ích và một kỷ niệm nên ghi nhớ về dịp tân xuân vậy.

Ngài sanh tại làng Nhị-Bình tỉnh Mytho (hồi đó kêu là tỉnh Định-Tường), tổ phụ của Ngài nguyên người làng Bồ-Đề, huyện Mộ-Đức, tỉnh Quảng-Nghĩa, hồi chúa Nguyễn lấy đất Nam-Kỳ mới theo vào lập nghiệp tại làng trên đây.

Năm Ngài 20 tuổi, gặp khi Vua Gia-Long trong lúc lánh nạn ghé nhà Ngài, thấy Ngài là người nghĩa dũng, cương trực, có trí khí hơn người nên cho Ngài theo để giúp Vua đánh đuổi quân Tây-sơn.

Tháng tám năm Nhâm-ngọ (1788) sau khi đánh được nghịch quân ở Đồng-Nai và chiếm được thành Giadinh, Ngài được phong làm chức Đô-Đốc cầm quân đánh giặc.

Năm Tân-dậu (1801), Ngài cùng ông Võ-di-Huy đem thủy binh ra đánh cửa Thị-Nại (Bình-Định), đánh nhau suốt từ sáng tới trưa, ông Huy bỗng bị đạn tử thương ngay bên chỗ Ngài đứng, chẳng hề nao núng, Ngài vẫn hăng hái đốc thúc quân binh xông vào huyết chiến, Vua Gia-Long thấy thế giặc găng quá truyền lệnh lui binh nhưng Ngài không tuân, càng đánh càng hăng cho tới khi cầm được sự toàn thắng trong tay khiến quân địch phải tan vỡ, bỏ lại bao nhiêu binh nhung lương thực. Thắng một trận đó một cách oanh liệt, Ngài đã tỏ ra là một vị anh hùng xuất thế chẳng những Vua Gia-Long phải hết lời khen ngợi mà địch quân mỗi khi nghe uy danh của Ngài đều phải khiếp sợ.

Ngay năm đó, Ngài cùng ông Lê-Chất theo Vua ra đánh Phú-Xuân (Huế), Phò-Mã Tây-Sơn là Nguyễn-văn-Trị đem quân lập đồn ở Núi Quý-Sơn để chống giữ tình thế rất kiên cố nhưng nhờ Ngài bày mưu thiết kế cho chiến thuyền đi vòng lối sau rồi đổ bộ để đánh tập hậu, sau khi nổi pháo hiệu trong đánh ra, ngoài đánh vào, địch quân không xoay đở kịp bị chết không biết bao nhiêu mà kẻ còn tàn quân bỏ đồn mà chạy, Vua đánh thẳng vào kinh thành, quân giữ thành có ít nên hạ được thành ngay. Vua Tây-Sơn là Nguyễn-quang-Toản cùng gia quyến phải chạy ra Bắc.

Tháng năm, năm Nhâm Tuất (1802) Vua Gia-Long lên ngôi Hoàng-Đế liền phong Ngài làm chức Binh-bộ Đô-thống và ông Nguyễn-văn-Trương làm Thống lãnh Thủy-binh để khởi quân ra Bắc.

Quân Ngải đi tới đầu tháng tới đó, chẳng bao lâu đã chiếm được thành Nghệ-an và bắt được tướng Tây-Son là Trần-quang-Điện, Võ-văn-Dống, nên trong một tháng, đại binh của Ngải đã đến Thăng-Long và ít lâu sau giúp tan được quân Tây-Son.

Năm 1802, sau khi Bắc phạt thành công, Ngải giúp Vua lo việc sắp đặt trong nước, nhưng qua năm 1803 ngoài Bắc có giặc Lê-văn-Khôi, Triều-đình phái ngải ra đánh giúp, chẳng bao lâu ngải lại giúp yên và tướng giặc là Lê-văn-Khôi phải đầu hàng, Ngải cũng rộng lượng thâu dụng.

Năm 1811, Vua giao cho Ngải làm Phó-Vương ở Nam-Kỳ được quyền tiền trạm hậu tấu.

Dân sự hồi bấy giờ thường bị giặc cướp quấy rối nên Ngải trị dân với một chánh sách rất nghiêm ai ai cũng phải sợ. Người ta không dám kêu tên Ngải mà kêu là « Ông Lớn Thượng », Ngải nuôi một bầy voi và một bầy cọp để luyện khi ra trận. Ngải rất ham coi chọi gà và ưa hát bội, Ngải lập riêng một gánh hát và nghề hát bội ở Nam-Kỳ cũng khởi tự hồi đó.

Ngải có vẻ người oai nghiêm, hai con mắt thôi miên ai thấy cũng phải sợ, cho tới voi, hồ nghe tiếng Ngải cũng phải khiếp, người ta kể chuyện lại: một bữa kia con voi lớn nhất và ác nhất kêu là con voi Vinh hình như lên cơn điên phá phách ầm ỹ, Ngải được tin báo, ngồi cẳng lại trước mặt con voi ra lệnh cho nó phải im, con vật hình như hiểu biết sợ oai Ngải nên phải cúi chịu theo ngay không giám cưỡng.

Một lần kia Ngải có việc đi Cholon qua con đường Cầu-kho, thấy một đứa con nít cãi giã và đánh lại cha mẹ nó, Ngải đã toan ngừng lại bắt đứa trẻ ngang ngược đó nhưng sau Ngải lại bỏ đi thẳng. Không dè chiều về qua đó Ngải lại thấy nó giữa bữa ăn đương chửi lại cha mẹ nó. Ngải ra lệnh bắt đứa nhỏ rồi cho nó cầm bát ăn nhưng đã trở ngược đầu đôi đũa không để nó thấy. Đứa nhỏ cầm lấy ăn nhưng tự nhiên quay đầu đũa lại, Ngải liền ra lệnh đem chém nó và phán rằng nó đã đủ trí khôn biết trở đầu đũa mà ăn thì nó đã đủ trí óc hiểu biết tội nó là nặng.

Một bữa khác Ngải ra chơi phố bắt gặp thằng ăn cắp lấy một cuốn giấy thuốc rồi chạy, Ngải cho bắt lại và chém liền tại chỗ.

Một người thợ-lại trong dinh Ngải, bữa kia, sau khi ở dinh ra gặp người bán chè đậu rong, muốn chọc chơi cầm hộp trầu để trong thúng mà chạy, chị hàng la lối ăn cắp om sòm, người thợ-lại bị bắt, Ngải ra lệnh chém liền.

Mấy tin trên này cũng đủ làm cho dân chúng hồi bấy giờ nơm nớp sợ oai Ngải.

Ngày 27 Janvier 1820, được tin Vua Gia-Long thọ bệnh, Ngải liền đi xuất đêm ngày ra Huế để kịp vào bệ kiến. Đức vua băng hà ngày 3 Février 1820, Ngải cùng quần thân làm lễ an táng, và sách phong Đông-Cung là con thứ tư Vua Gia-Long lên nối ngôi lấy niên hiệu là Minh-Mạng (14 Février 1820).

Tới năm Nhâm-thìn (1832), buồn vì Vua Minh-Mạng không nghe theo chánh sách của Ngài và vì thương nhớ đức Gia-Long nhiều lắm nên Ngài thọ bệnh mà mất nhằm ngày 30 tháng bảy ta, sau khi trời trăng lại với bà-lớn Đỗ Phu-nhân cùng các tướng sĩ thân tín. Năm ấy Ngài hưởng thọ 70 tuổi. Hương hài của Ngài an táng tại Gia-Định, nơi có lập đền thờ mà ta thấy ngày nay, cũng có người nói rằng đã thiên đi về táng tại làng Nhị Bình nhưng không chắc giả thuyết đó có trúng hay không tới nay cũng chưa biết rõ.

Vua Minh-Mạng sau khi Ngài mất nhân dịp tướng giặc Lê-văn-Khôi khi trước được Ngài thu dụng vì ức bách mà trở lại làm phản Triều-đình nên phạt tội ngài là chấp dưỡng Lê-văn-Khôi kẻ làm loạn quốc-gia mà xuống chỉ phá mộ của Ngài, đánh 100 trượng và lấy sịch sắt đề lên trên.

Tới năm 1840, Vua Thiệu-Trị lên nối ngôi Vua Minh-Mạng nghĩ đến Ngài là bậc công thần bị hàm oan nên lại ban sắc phục chức Ngài y như trước và xây lăng miếu, lập đền thờ, cấp ruộng để lo việc cúng tế hằng năm.

Ngày nay lăng miếu của Ngài mà ta vẫn kêu là « Lăng ông » là một thắng cảnh oai nghiêm và hùng tráng, nguy nga ở giữa tỉnh thành Giadinh thật sừng sừng đáng với lòng sùng mộ một bậc anh hùng hiền hách.

HẾT

(Viết xong tại Thủ-Thiên ngày 5 Février 1942)

Nam-Anh :

Phạm-quang-Tự

Những sách dùng để tra cứu : « Histoire de Saigon et ses environs » của ông Pétrus Trương-vĩnh-Ký và cuốn « Lê-Tả-Quân » của ông Nguyễn-kim-Đính (1926).

TỔNG ĐẠI-LÝ PHÁT HÀNH

Tiểu-thuyết — Báo chí và cao đơn hoàn tán
của các nhà thuốc danh tiếng

AN-HUÊ

LIBRAIRIE DE LA GARE

152 Rue Colonel Boudonnet - SAIGON

QUÁN AUTOBUS

góc đường Espagne sau chợ Saigon
(ngay bên xe autobus)

BÁN ĐỦ SÁCH, BÁO TRUNG, NAM, BẮC

GIẤY BÚT VÀ ĐỒ VĂN PHÒNG

